

הולדה בעוולה – הצגת עמדה בפני הוועדה הציבורית

נילי ברויאר, מכון אלן בית נועם לחקר ולימודי מוגבלות

תביעות של הולדה בעוולה מבטאות תפיסת עולם בעייתית ופוגענית כלפי אנשים עם מוגבלות/שונות. מעצם המינוח "הולדה בעוולה" יוצאת הטענה כי בהבאת חיים לילד/ה עם מוגבלות נעשה לה ולהוריה עוול. הנחת המוצא המצויה בבסיס תביעות אלה היא כי חיים עם מוגבלות גרועים מחיים ללא מוגבלות ואף כי חיים עם מוגבלות קשה גרועים ממוות. בהצגת עמדתי אטען כי הנחת מוצא זו אינה בהכרח משקפת את חוויות החיים של אנשים עם מוגבלות. מעבר לכך אטען כי הפסיקה אינה מספיק מכירה בכוחה של החברה לעצב חוויות חיים אלו. עוד אטען כי תביעות נזיקין מסוג זה פוגעות באנשים עם מוגבלות שכבר חיים בחברתנו וכי לפסקי הדין יש השלכות הרות גורל על אותם 'נולדים' פוטנציאליים שזוהה בהם מום.

חיים עם מוגבלות מושפעים ומעוצבים במידה רבה על ידי היחס החברתי והתגובות לשונות. הסטיגמה מהווה תשתית מרכזית באפליה, הדרה ודיכוי של אנשים עם מוגבלות. היא יוצרת עבור אנשים עם מוגבלות מציאות חיים שהיא אינה תוצר ישיר של המוגבלות אלא תלויה בדעות קדומות ובתפיסות עולם שלא מקבלות שונות.

תביעות של הולדה בעוולה הן תוצר נוסף של יחס חברתי הטעון בסטיגמה. פסקי דין המקבלים את הטענות של הולדה בעוולה ודורשים מתן פיצוי לאדם שנולד, משרישים את הסטיגמה ומספקים לה מעמד משפטי. מצב אבסורדי שכזה מייצר מספר מעגלים של נפגעים: (1) החברה הרחבה, אשר מפנימה גישה של חוסר סובלנות כלפי שונות; (2) אנשים עם מוגבלות, אשר למדים מהמסרים החיצוניים כי חייהם פחותים או לא לגיטימיים; (3) האדם עצמו שתובע ונדרש להתעמת עם הטענות כי חייו דורשים פיצוי; ו- (4) עוברים המופלים טרם לידתם ולא ניתנים להם חיים בשל מגמה תרבותית מסוכנת.

פסיקה של הולדה בעוולה מתבססת על הסטיגמה ומספקת לה חסות משפטית. לא רק שהיא אינה מקדמת שינוי חברתי, היא אף פוגעת באפשרות הבאתו. לפיכך, למרות הסיוע הכספי שתביעות אלה מזמנות לחלק מהאנשים עם מוגבלות, אמליץ בהצגתי לבטל את האפשרות של אדם להגיש תביעה על הולדה בעוולה. מענים סוציאליים צריכים לטעמי להינתן במסגרת הביטוח הלאומי ולא נכון להכשיר עבורם ערוץ נפרד, לו יהיו זכאים רק חלק מהאנשים. על אחת כמה וכמה יש לשלול אפשרות זו כשהתמיכה הכספית גובה מחיר חברתי רחב של חיזוק הסטיגמה.

מעבר לביטול העילה של הולדה בעוולה אטען כי יש צורך להקים מרכז ידע, ליווי ותמיכה לנשים ולמשפחות אשר נמצאות בדילמה של הבאת ילד/ה עם מוגבלות לעולם. כיום הידע המועבר לא/נשים הוא מוטה וחסר ולמעשה כמעט ונשללת מהאישה הבחירה ללדת את תינוקה עם המום. מרכז הפועל בחסות המדינה יידרש לתת לשטח מענים ותמיכות המשקפים ערכים של סובלנות וקבלת האחר.

אלן בית נועם (ע"ר)
מקום שמרגישים בו שווים